

Engaged_Research.pdf (pristupljeno 2. juna 2021. godine).

Silverman, Robert Mark, Kelly L. Patterson (2015), *Qualitative Research Methods for Community Development*. New York: Routledge.

Marko Konjović

Angažovano mišljenje

predstavlja vid praktičkog i vrednosno/normativno orijentisanog razmišljanja o društvenim i političkim problemima sa kojima se jedna zajednica suočava, razmišljanja koje iznalazi i zastupa određena rešenja (v. **refleksija, norme**). Angažovano mišljenje podrazumeva analiziranje društvenih i političkih problema „odozdo“. Drugim rečima, angažovano mišljenje počinje od identifikovanja konkretnog fenomena koji je predmet izučavanja, te nastoji da rekonstruiše međusobno suprotstavljene pretpostavke i vrednosti koje generišu problem (v. **kritika, pažnja**). Idealno, angažovani teoretičar, odnosno teoretičarka, koristiće svoje stručno znanje ne samo da dublje razume dati društveno-politički problem kao i njegovo mesto u široj društvenoj strukturi, već i da zastupa određeno rešenje problema. U tom smislu, angažovani mislilac učestvovalaće u procesu javne demokratske debate sa ciljem da doprinese pozitivnim promenama u društvu (v. **građanski angažman, aktivno građanstvo**).

Ovako shvaćeno, angažovano mišljenje ima najmanje tri ključne vrline. Usvajanjem angažovanog pristupa praktičkom razmišljanju, najpre, teoretičar/ka u značajnoj meri može da predupredi epistemički dogmatizam, budući da analiza određenog problema podrazumeva razmatranje epistemičke perspektive onih

kojih se određeni problem najdirektnije tiče. S tim u vezi, drugo, angažovano mišljenje predstavlja moralno odgovorno mišljenje: razmatranjem različitih epistemičkih perspektiva, angažovani teoretičar/ka iskazuje poštovanje prema osobama. Najzad, postoji velika verovatnoća da angažovano mišljenje iznedri normativne smernice koje bi bile prihvatljive građanima, aktivistima i političarima, budući da je mogućnost implementacije preporuka jedna od ključnih stavki koju angažovani teoretičar/ka uzima u razmatranje prilikom svog zalaganja za razrešenje datog društveno-političkog problema.

Za dalje čitanje:

- Anderson, Elizabeth (2010), *The Imperative of Integration*. Princeton: Princeton University Press.
- Sen, Amartya (2011), *The Idea of Justice*. Cambridge: Harvard University Press.
- Wolff, Jonathan (2019), „Method in philosophy and public policy: Applied philosophy versus engaged philosophy“, Lever, Annabelle, Andrei Poama (ur.), *The Routledge Handbook of Ethics and Public Policy*. New York: Routledge, str. 13–24.
- Wolff, Jonathan, Avner de-Shalit (2007), *Disadvantage*. Oxford: Oxford University Press.

Zona Zarić

Dezangažman

(*disengagement, désengagement*) označava čin, odnosno proces obustavljanja ili potpunog izlaska iz afektivne ili konkretne involviranosti u određenoj aktivnosti, konfliktu ili organizaciji. Pored humanističkih i društvenih nauka, pojam dezangažmana se sreće i u ginekologiji, u kojoj predstavlja izlazak, probijanje, odvajanje

fetusa; u vojnoj terminologiji pak implicira prekid borbe, dok u mehanici podrazumeva odvajanje jednog dela mašine od celine nakon čega taj deo više ne funkcioniše.

Albert Bandura je u svojim radovima pokazao kako psihološki mehanizmi dezangažmana utiču na društveni, radni i politički život pojedinaca i grupa, kao i implikaciju ovih praksi na njihovo etičko ponašanje i izbore (v. **praksa**). Ukratko, etimološki i filozofski gledano, dezangažman simbolizuje odvojenost od celine, tj. prestanak funkcionisanja i rada *sa* i *za* celinu (v. **zajednica, posvećenost**).

Dezangažman može biti direktno povezan s odbacivanjem akcije (v. **akcija**) i apatijom, koji se manifestuju kako na ideološkom, tako i na pragmatiskom nivou. Pored individualnog, često govorimo i o kolektivnom dezangažmanu (v. **društveni angažman**), koji može imati dalekosežne društvene i političke posledice, naročito kada mu prethodi svojevrсни moralni dezangažman ili detronizacija interiorizovanih moralnih standarda čiji je efekat gubljenje interesovanja (v. **pažnja**) za relevantne javne događaje od šireg društvenog interesa. Time se pojačava potencijal za legitimizaciju nehumanih društvenih praksi, urušavanje društvene kohezije i etabliranje društvene anomije, bilo postepeno, bilo nasilno. Tako shvaćen dezangažman blisko je povezan sa marksističkim konceptom otuđenja. Međutim, nešto što je u jednom referentnom sistemu dezangažman može istovremeno u drugom biti angažman. Osim toga, dezangažman je nekada jedini način da se odgovrajuće angažujemo. Jedna od najčešćih definicija dezangažmana koju nalazimo u rečnicima jeste *oslobođenost od obaveza*, odnosno oslobađanje od obaveze koja nije u skladu sa moralnim načelima (v. **dužnost, odgovornost, obavezanost**) ili koja predstavlja izazov i otpor nečemu, određenim pravilima, protokolima ili normama (v. **otpor**,

norme). Dezangažman takođe predstavlja i namerni oblik neistupanja u nekim situacijama. Uzmimo za primer Gandijevo učenje o *satjagrahi* ili nenasilnom otporu.

Za dalje čitanje:

- Bandura, Albert (2015), *Moral Disengagement: How People Do Harm and Live with Themselves*. New York: Worth.
- Kohlberg, Lawrence (1984), *The Psychology of Moral Development. Tom 2*. New York: Harper & Row.
- Sartre, Jean-Paul (1983), *Cahiers pour une morale*. Paris: Gallimard.
- Milgram, Stanley (1974), *Obedience to Authority: An Experimental View*. New York: Harper & Row.
- Tilker, H. A. (1970), „Socially responsible behavior as a function of observer responsibility and victim feedback“, *Journal of Personality and Social Psychology* 14: 95–100.
- Weiner, Bernard (1986), *An Attributional Theory of Motivation and Emotion*. New York: Springer-Verlag.

Ljubiša Bojić

Digitalni aktivizam

predstavlja upotrebu elektronskih alata kako bi se ostvarile društvene promene (v. **društvena promena**). Među elektronske aplikacije koje se koriste u digitalnom aktivizmu ubrajaju se društveni mediji, podkasti, forumi, sajтови na kojima se objavljuju vesti (komentisanje), mejlovi i slično.

Sinonimi za digitalni aktivizam su onlajn aktivizam, veb aktivizam, veb organizovanje, sajber-aktivizam i e-aktivizam. Kao forma aktivizma, digitalni aktivizam se odnosi na borbu za moć, te prema tome na kontrolu i otpor. Makoj i Ajers (McCaughey & Ayers, 2003) smatraju da je digitalni aktivizam promenio